

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**TRACTATVS|| DE CON-||FESSIONIBVS MA=||LEFICORVM ET
SAGA-||RVM SECVNDÒ RECOGNI||tus, & auctior redditus.||
An, & quanta fides ijs adhibenda sit?||**

Binsfeld, Peter

Avgvstae Trevirorvm

VD16 B 5530

Lex II. Artem Geometriæ disci, atq[ue] exerceri publicè interest: Ars autem mathematica damnabilis est, & interdicta omninò.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41113

360. num. 46. & alij à Couarr. & Menoch. citati. Aut conatus venit ad actum proximum, ut pote emit aliquis & propinavit venenum: sed venenatus medicorum ope adiutus effugit mortem: tunc is maleficus pœna ordinaria punitur. Sic Salycet. Angel. Couarr. Menochius, & alij locis dictis. Alij indistinctè tenent, e mentem & etiam propinantem venenum, non fore puniendum pœna ordinaria, si effectus non sequitur. Bertachinus in Repertorio Iuris, in verbo, Venenatio. Carerius in practica, fol. 190. num. 19. ut citatur à Didaco, Julius Clarus lib. 5. sentent. in §. Homicidium, num. 14. Bertach. attestatur se hanc sententiam sæpè Romæ practicasse: & hæc magis communis opinio videtur, & in praxi receptior: ut Clarus docet. Hæc circa primam L. sufficient.

LEX II.

Artem Geometriae disci, atq; exerceri publicè interest: Ars autem mathematica damnabilis est, & interdicta omnino.

NOMINE Geometriæ intelligitur scientia, quæ docet mensurare terram. De qua conscripsit libros Euclides, quos vertit Boëtius. In his varias mensuras, lineas, superficies, angu-

angu-

angulos & figuras Geometricas ponit. De hac eadem latè scripsit Orontius Fineus Delphinus in duobus libris. Plato in 7. lib. de Republ. magnis laudibus extollit Geometriam: & inter cætera attestatur, Geometriam ad veritatem animum attollere, & ad philosophandum præparare cogitationem, conducere etiam ad rem militarem, ad castra ponenda, regionem occupandam & ad machinamenta, quibus circa acies, vel in obsidione, vel in itinere utendum est. Tantum Plato Geometriæ tribuit, quod voluerit scribi in foribus suæ scholæ, ut referunt: *ἀγεωμέτρητος οὐδέ τις εἰσέρτω*, id est, nullus ignarus Geometriæ ingrediatur. Iudicabat enim maximè interesse ad disciplinas comparandas, si quis Geometriæ vacasset.

Dubium circa literam huius L. mouere aliquis possit.

Mathematica dupliciter accipitur.

Quomodo mathematica, quæ est vna ex scientijs secundum philosophum lib. 6. metaphys. textu 2. & communem philosophorum sententiam, omnino damnatur, & Geometria, quæ eius est pars, tanquam utilis Reipub. admittitur? Mathematica enim complectitur Arithmetica, Musicam, Geometriam & Astronomiam. Respondetur, Mathematica dupliciter accipitur. Vno modo pro scientia, quæ considerat quantitatem, ratione, sed non re à materia separatam ut Aristoteles loco cit. dicit: hæc cum consistat infra terminos humanæ rationis,

tionis, est vna ex humanis scientijs, utilis & necessaria Reipubl. & dictas sub se continet scientias, eiq; Geometria subiicitur. Hinc Pythagoras, & multi eius scholæ discipuli firmiter statuebant, absq; mathematico quadrio haud facilè philosophiæ apicem contingi, nec posse verum percipi. Et in initio quidem Geometria & Arithmetica, ab eodem Pythagora, referente ex alijs Ludouico Cælio Rhodigino, lectionum antiquarum lib. 4. cap. 30. in mathematicarum album sunt aduocatæ, quod ad omnem scientiam, omnemq; disciplinam capescendam has cum primis accommodas perspexisset. Alio modo accipitur mathematica pro scientia diuinatiua, & iudiciaria, & hæc iuxta hanc L. omnino damnatur, quando non stat in certis & definitis terminis. Atq; huius mathematicæ professores, damnantur, & vulgò dicti fuerunt mathematici, vt cõstat ex Augustino lib. 4. Confess. cap. 3. Cuius verba referuntur à Gratiano 26. q. 2. c. Illos planetarios, quos mathematicos vocant, planè consulere non desistebam. & ibidem q. 4. cap. Igitur. ex eodem Augustino de natura Dæmonum. Hi sunt, qui vulgò Mathematici vocantur; cuius superstitionis genus constellationes latini vocant, id est, notationes syderum, quomodo se habeant, cum quisque nascitur. Primum autem ijdem stellarum interpretes Magi nuncupabantur. Postea hoc nomine solùm mathematici

matici dicti sunt: hęc ibi. Ad idem facit illa lex CC. Honorij & Theodosij in L. Mathematicos. C. de Episcop. audien. Mathematicos, nisi parati sint, codicibus erroris propriij, sub oculis Episcoporum incendio concrematis, Catholicę religionis cultui fidem tradere, nunquam ad errorem primum redituri, non solum vrbe Roma, sed etiam omnibus ciuitatibus pelli decernimus. Nunc pro latiori intelligentia dictę L. aliqua sunt quęrenda.

QVAESTIO. I.

An corpora cęlestia agant in hac inferiora?

Hac quęstione resoluta facilę patebit, ad quę Mathematica & Astrologia se extendant.

Prima Conclusio. Corpora cęlestia agunt, & imprimunt in hac inferiora.

S. Augustin. lib. 3. de Trinitat. cap. 4. Corpora crassiora & inferiora per subtiliora & potentiora quodam ordine reguntur, & D. Dionysius in 4. cap. de diuinis nominibus: Lumen solis ad generationem sensibilibus corporum confert, & ad vitam ipsa mouet, & nutrit, & auget, & perficit. S. Thomas
1. part.

1. part. q. 115. arti. 3. S. Bonavent. in 2. d. 14. part. vlt. & alij Theologi ibidem, & Aristoteles lib. 2. de generat. tradit, Solem, per accessum & recessum esse causam generationum, corruptionum, aliarumq; variationum, quæ in his inferioribus fiunt.

Secunda Conclusio. Corpora caelestia non habent actionem ullam in creaturas pure spirituales, id est, in Angelos & Demones.

QVIA corpora caelestia sunt inferiora spiritualibus creaturis. Inferiora autem non agunt in superiora, vt docent S. August. lib. 12. super Genes. cap. 16. S. Thom. 1. par. q. d. artic. 5.

Tertia Conclusio. Nullum caelorum cogit hominis arbitrium,

S. Thom. 1. 2. q. 9. art. 5. & loc. cit. art. 4. & 6. S. Bonavent. in 2. d. 24. part. vlt. q. 3. Damasc. lib. 2. de fide Orthod. cap. 6. & alij in 2. d. 14. Turrecr. in 26. q. 2. can. Illos. Probatur ratione: Si caelum cogeret liberum arbitrium: superius subderetur inferiori. Homo enim est superior caelo & stellis, homo autem non est propter astra, sed astra propter hominẽ facta sunt. Præterea, si cogeretur voluntas ab astris, nec esset consilium, nec quid dignum pœna, aut præmio.

Quarta

Quarta Conclusio. Mores hominum, & euentus futurorum, vel actus humanarum voluntatum simpliciter & sufficienter attribuere constellationibus syderum, est superstitiosum, & contra fidem Catholicam.

HIEREMIAE 10. cap. à signis cœli nolite metuere, quæ timent gentes : quia leges populorum vanæ sunt. Deinde hoc spectat ad errorem Priscilliani, qui dixit homines fatalibus stellis alligatos. Eius errorem damnauit Concilium Braccarenf. primum cap. 9. Si quis animas & corpora humana fatalibus stellis credit astringi, sicut Pagani & Priscillianus dixerunt, anathema sit: & cap. 10. Si qui duodecim signa, quæ mathematici obseruare solent, per singula animæ, vel corporis membra dissipata credunt, sicut Priscillianus dixit: anathema sit.

Quinta Conclusio. Dispositiue & indirecte corpora cœlestia possunt agere in hominis voluntatem, & tunc eam contingenter inclinant, sed non necessitant.

S. Thom. 1. 2. art. d. S. Bonauent. & alij. Ratio est. Quia varia corporum dispositio plurimum facit ad humanorum morum variationem. Cœlorum autem virtus potest directe
in cor-

in corpus humanum imprimere, tunc tamen voluntas non cogitur, sed tantum inclinatur. Vnde dicitur: Sapiens dominabitur astris.

QVAESTIO. II.

An Astrologia, quæ est pars Mathematica, omnino sit prohibita?

DE hac materia tractant S. Thom. 2.2. q. 95. Alexand. Halen. 2. par. q. 184. Turrecr. in d. c. Illos. Alberic. in Repertorio Iuris, in dictione, Sortilegus. Troilus Maluetius in tractatu de sortibus, part. 1. Panorm. Ioan. Andr. Petr. Ancharan. & Ioan. de Anania cum alijs in cap. Ex tuarum, de Sortileg.

Astrologiæ sunt duæ quasi partes. Vna, quæ *Astrologiæ*
tradit notitiam corporum cœlestium, & in- *duæ sunt*
fluentiam eorundem in hæc inferiora. Alia, *partes.*
quæ iudicat ex astrorum & corporum cœlestium inspectione ac observatione de rebus, quæ occurrunt vel geruntur circa hominem: & hæc dicitur Astrologia iudiciaria, quæ quando inferendo iudicio metas humani intellectus transgreditur, reprobatur: atq; vt hoc melius & rectius intelligatur, in primis notandum ex Doctoribus. Varij possunt esse effectus, de quibus Astrologus suum iudicium interponit. Alij sunt, qui necessariam naturalemque cum suis causis conjunctionem habent, vt sunt Eclipses, oppositiones syderum, cõiunctiones

Ff

pla-

planetarum, &c. Alij reperiuntur, qui non semper, nec necessariò à suis causis dependent, sed vt plurimum: vt, siccitas, pluuia, sterilitas terræ, pestis, &c. Alij sunt effectus, qui contingenter, & fortuitò ex mera liberaq; hominis voluntate dependent. Alij sunt effectus quidem occulti & ab humana cognitione remoti, vt sunt ea, quæ occulta sunt: vt, furta secreta, thesauri in visceribus terræ, perditorum inuentio, &c. Et quoniam de singulis hisce effectibus potest esse dubium; per Conclusiones ponetur resolutio.

Prima Conclus. Astrologus si iudicium ferat de prioribus effectibus, qui naturalem necessariamq; dependentiam à sua causa habent, non peccat contra ullam legem.

PROBATVR. Tales effectus possunt cum certitudine scientiæ cognosci ex suis causis, à quibus semper, naturaliter, & infallibiliter dependent: ergo nihil superstitionis est admixtum tali iudicio, sed spectat ad humanam scientiam. In hac Conclusionem omnium est idem sensus.

Secunda Conclusio. De effectibus secundi generis, qui ex astris & calorū motione non infallibiliter, sed saepe eueniunt, infal-

infallibiliter iudicare, & eos futuros prognosticare non potest Astrologus.

PROBATVR. Sicut res se habet ad esse, ita ad cognosci: sed tales effectus non dependent ex suis causis necessariò & infallibiliter, ergo infallibiliter astrologus non potest de eis prognosticare. Deinde, tales effectus oriuntur non solum ex syderum constellatione, sed etiam elementorum, mixtorum, & corporum varia dispositione, quæ habet qualitates non rarò contrarias, quas Astrologi, aut nò cognoscunt, aut non considerant: & quando ex aliqua parte in his contingit ignorantia, corrumpit cognitio. ut optime Gabriel in 2. d. 14. q. vnica prope fine docet. His accedit, quod ministerio bonorum Angelorum Deus hunc mundum regit & disponit, prout expedit homini, in cuius usum hæc inferiora diriguntur. Homo autem aliquando peccat & Deum prouocat ad pœnam. Aliquãdo etiam ad cor per pœnitentiam redit, Dei misericordiã implorat, bona opera, quibus Deum conciliat, exercet. Quare pro meritis & peccatis ministerio angelorum varias dispositiones nò rarò Deus immittit, iuxta illud Psal. 106. posuit flumina in desertum, & terram fructiferam in saluginẽ, à malitia inhabitantium in ea. Ex dictis infertur, qd̄ si Astrologus tam perfectã haberet Astrologiẽ cognitionem, quã Dæmones habent, sæpẽ posset prædicere &

verè prognosticare de huiusmodi effectibus,
ex caussarum concursu.

Tertia Conclusio. *De prædictis effectibus coniecturaliter Astrologus potest prognosticare.* Conclusio constat ex dictis.

Quarta Conclusio. *De effectibus fortuitis, moribus, & actibus humanis ex libera voluntate dependentibus, Astrologus cum nulla certitudine potest aliquid prædicere.*

PROBATVR in primis ex sacris literis. Sic, futura prædicere spectat ad Deum. Esaiæ 41. Annunciate, quæ ventura sunt nobis, & sciemus, quod Dij estis. & cap. 47. Stent & saluent te augures cœli, Astrologi, qui contemplabatur sidera cœli, & supputabât menses, vt ex his annunciarent ventura tibi. Sap. 8. Signa & mœstra scit, antequam fiant. Iob. 38. Nunquid nosti ordinem cœli, & ponentes rationem eius in terra? Deinde constat hæc Conclusio ex canonicis. 26. q. 2. can. Illos planetarios, & can. Sed & illud: obseruare auguria, requirere stellarum cursus, & euentus ex ijs futurorum rimari, seruare somnia; superstitioni tribuitur. & q. 4. can. Igitur genus. Astrologi dicti, eò quòd in
astris

astris augurantur, Genethliaci appellati sunt,
 propter natalitiorum cōsiderationes dierum.
 Geneses enim hominum per duodecim cœli
 signa describunt, syderumq; cursu, nascētium
 mores, actus & euentus prædicere conantur:
 id est, quis quali signo fuerit natus, aut quem
 effectum habeat vitæ, qui nascitur. Hi sunt qui
 vulgò Mathematici vocantur, & ca. 2. de Sor-
 tilegijs: & de hac Astrologia etiam d. L. intelli-
 gitur, cū ait: Ars autem Mathematica dam-
 nabilis est, & interdicta omninò. Damnant et-
 iam sancti Patres hanc Astrologiam, & attestā-
 tur eam esse superstitiosam, inutilem, vanam,
 & impossibilem. Ambros. li. 4. Exameron c. 4.
 Basil. in serm. in principium Prouerb. Grego-
 rius in hom. de Epiphania Dom. August. latif-
 simè lib. 5. de Ciuitat. Dei à principio, per ali-
 quot capita. & lib. 2. super Genes. cap. 16. & 17.
 lib. 2. de doctr. Christiana. à cap. 21 per aliquot
 capita, & sup. Psal. 61. Euseb. de preparat. euan-
 gelica lib. 6. c. 6. 7. 8. & 9. Guilhelm. Paris. in
 tract. de legib. ad longum. S. Thomas 2. 2. q. 95.
 art. 5. S. Anton. 2. part. tit. 12. cap. 1. §. 6. & hanc
 sententiā omnes Theologi meritò sequuntur.
 Consentiunt Iurisperiti in locis in principio
 q. citatis. Ratio etiam est manifesta. Tales effe-
 ctus non pendent à lege astrorum, vt ex supra
 dictis patet: Iergo per inspectionem astrorum
 non potest certa de his haberi cognitio. Fuit e-
 nim error Gentilium, astra efficiantiam exer-
 cere

cere in actus humanos : quare diebus Septima-
 næ nomina planetarum assignarunt, Diem
 Dominicam soli, feriam secundam lunæ, ter-
 tiam Marti, quartam Mercurio, quintam Ioui,
 sextam Veneri, Sabbathum Saturno : Sic à Sole
 dicebant se habere spiritum vitalem : à Luna
 corpus : à Marte sanguinem : à Mercurio inge-
 nium & linguam : à Ioue temperantiam humo-
 rum elementarium : à Venere voluptatis de-
 lectationem : à Saturno humorem. Ex dictis
 patet impium esse dicere, quod sydera aut pla-
 netæ efficaciter inclinent, & instigent quosdam
 ad furta, aliquos ad homicidia, alios ad luxuri-
 am & Venerem, & sic de similibus. Quia natura
 corporum cœlestium est bona, & à Deo Opt.
 Max. omnium bonorum auctore creata, ad bo-
 num finem. Ergo eorum inclinatio naturalis
 est in bonum, & non ad malum. Alioquin cum
 dans formam, det etiam quæ naturaliter for-
 mam consequuntur, Deo esset tribuenda natu-
 ralis astrorum inclinatio ad malum. His addi
 potest, quod corpora cœlestia operantur sua o-
 pera secundum Dei præceptum, quod nunquam
 transgrediuntur. Si ergo instigant ad malum id
 fieret ex præcepto Dei, quod est accusare diui-
 nam bonitatem, quæ omnia fecit valde bona,
 vt diuinæ literæ docent. His omnibus id cõso-
 nat, quod index librorum damnatorum à Cõ-
 cilio Tridentino in Regula sexta vult, vt Epis-
 copi diligenter prouideant, ne Astrologiæ iu-
 dicia

dicariæ libri, tractatus, indices legantur, vel habeantur, qui de futuris contingentibus, successibus, fortuitisq; casibus, aut ijs actionibus, quæ ab humana voluntate pendent, certò aliquid euenturum affirmare audent.

Quinta Conclusio. Damnabile est contra diuinas literas, contra canones & leges, per Astrologiam inuestigare res occultas, furti secreta, thesauros, virginitatem, &c.

DEUTERON. 18. Non inueniatur in te, qui Pythones ac diuinos consulat. Leuit. 19. Nò declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid sciscitemini. Ex cap. 29. Anima quæ declinauerit ad magos, &c. Et in iure canonico textus est in cap. 1. de Sortilegijs. & ibidem cap. Ex tuarum. Imponitur pœnitentia Presbytero, eò quòd accessit cum quodam infami ad priuatum locum, non ea intentione, vt vocaret Dæmonium, sed vt inspectione Astrolabij furtum cuiusdam Ecclesiæ recuperaret. Et hoc fecit bono Zelo, & ex simplicitate: tamen grauissimum fuit id crimen iudicatum, & non modicam inde maculam peccati contraxit, vt canon ait. De lege ciuili etiam non est dubium ex d. L. & infra. L. Nemo Aruspex. & in L. Item apud Labeonem quæritur. §. Si quis

quis astrologus, &c. Cōsultus aliquem furem dixerit, ff. de iniur. & famos. libell. & L. i. C. de Theauris lib. 10. Consentiant Theologi, Canonistæ, & Iurisperiti in d. locis. Causa huius Conclusionis esse potest. Quia occulta referuntur diuinæ cognitioni, & per naturales sciendi modas non possunt cognosci, ideo necesse est quod cognoscantur consilio aut auxilio Dæmonum, à quibus, cùm sint fallaces & inimici DEI generisq; humani, non licet aliquid sine maximo scelere inuestigare,

CIRCA PRÆDICTA POTEST moueri dubium.

Si ex syderum & planetarum inspectione nihil possunt prædicere Astronomi de rebus & euentibus futuris: Quomodo ergo sæpe vera prognosticant?

RESPONDEO secundum ea, quæ ex Patribus adducit Bartholomæus Medina in t. 2. S. Thomæ q. 9 arti. 6. veritas alium prædictionum non referenda est in constellationum obseruationem, sed ad alias quatuor potiores causas: nimirum ad fortes, ad pacta, ad prudentiam consultorum, & stultitiam consulentium. Vim sortis hoc facere, attestatur S. August. lib. 4. Confess. cap. 3. Si enim, ait, de paganis poëta cuiuspiam longè aliud canentis atque inten-

den-

dentis, cū sorte quis consuluit, mirabiliter consonus negotio sæpè versus exiret, mirandum non est, si ex anima humana superiore aliquo instinctu nesciente quid in se fieret, non arte, sed sorte sonaret aliquid, quod interrogantis rebus factisq; concineret. Hæc August. Secundo, multa ab Astrologis dicta eueniunt non ex Astrologia diuinante, quæ nulla est, sed societate & fœderibus inter eos & Dæmones constitutis, & sic Astrologi vera respondent ex occulto instinctu spirituum, vt S. August. docet lib. 5. de Ciuit. Dei cap. 7. in fine. & lib. 2. de Genesi ad literam cap. 17. Fatendum (ait) est, quando à mathematicis vera dicuntur, instinctu quodam occultissimo dici, quem nescientes humanæ mentes patiuntur: quod tamen ad decipiendos homines fit, spirituum immundorum & seductorum operatione, qui quædam vera de temporalibus rebus nosse permittuntur. Tandem concludit. Quapropter bono Christiano, siue mathematici, siue quilibet impiè diuinantium & maximè dicentes vera, cauendi sunt, ne consortio Dæmoniorū animam deceptam pacto quodam societatis irretiant.

Tertiò: implentur frequenter, quæ Astrologi prænunciant, non ex constellatione, sed sola animi prudentia, qua non solum præterita recolunt, præsentiaq; perspiciunt, sed etiam futura prospiciunt, & quæ ventura sunt longè

antè prævident. Fiunt aliquando quidem homines exercitatione & longa rerum experientia ita sagaces, quod ex hominum & negotiorum circumstantijs bene consideratis, certitudine quadam morali de rebus futuris vera enuncient. Sic Hannibalem prudentissimum ducem, perspecta temeritate ac imperitia Terentij Varronis Romani Consulis, produnt veterum scripta prædixisse Afris victoriam, & Romanis cladem: quam prognosticationem rerum euentus confirmavit.

Quarta & postrema causa est, consulentium stulta credulitas. Solet enim talis credulitas immittere credulis consulentium animis, aut spem felicitatis à diuinatore promissæ, aut metum calamitatis ab eo denunciare. Hi autem duo effectus crebrò efficiunt, ut humana negotia prænunciatos effectus sortiantur. Nam quemadmodum spes & fiducia ardua quæque opera audenter aggrediuntur, & feliciter magnificeque absolunt: Ita pavor & metus pauidè incipiunt, & incepta facili negotio imperfecta relinquunt. His addo cum S. Thoma 2. 2. q. 95. artic. 5. ad 2. quod Astrologi ex consideratione astrorum frequenter etiam vera prænunciant: quia plures homines passionibus corporales sequuntur. Et ideo actus eorum disponuntur, ut in pluribus, secundum inclinationem celestium corporum. Pauci autem sunt, id est,

foli

foli sapientes, qui ratione huiusmodi inclinationes moderentur. Et ea de causa, Astrologi in multis vera prænunciant coniectura quadã, & præcipuè in communibus euentibus, qui dependent ex multitudine. Vnum tamen hîc annotare licet de calendariorum nostrorum scriptoribus, quorum cognitio est ex Astrologia, quod quidam tam multas faciunt prognosticationes de rebus futuris, vt moraliter loquendo, necesse sit aliquod verum incidere. Nam qui multa dicit, non semper mentitur. Multorum autem ex vulgo tanta est credulitas, vt Astrologo siue mathematico sæpè falsa prænuncianti, si in vno veritatem conijciat, fidem adhibeant certam. Melius autem mihi placent calendaria Italiæ, ex quibus aliqua vidi, quæ solum tempus, & lunæ solisq; mutationes cum Eclipsibus indicabant.

QVAESTIO. III.

An Cometæ sint signa bellorum, infirmitatum, calamitatum, aut mortis principum, &c.

Antequam quæstio resoluator, quædam sunt præmittenda ex Philosophia.

COMETA generatur ex vapore sicco, calido, terrestri, crasso, cuius partes adinuicem bene cohærent. Causa eius efficiens est duplex.

*Duplex est
caussa effi-
ciens.*

duplex. Remota, & Proxima. Remota Cometae causa efficiens est sol, qui radijs suis calefaciens terram, eleuat ex ea prædictum vaporem. Proxima autem causa efficiens est, suprema regio aeris, quoad altissimam eius partem sphaerae ignis contiguam. Nam vapor paulatim ascendens, cum peruenerit ad supremam illam partem æstuantem & calidissimam, propter vicinitatem ignis, dilatatur.

Apparet autem potissimum in triplici figura, Comae, Barbæ, & Caudæ. Hinc dicitur stella comata, quia in circuitu & secundum omnes partes emittit radios velut crines argenteos, & est quasi coma capitis, quæ ex omni parte pendet à capite. Eandem ob causam à quibusdam stella crinita appellatur. Dicitur stella barbata, quando non secundum omnes partes in circuitu, nec secundum plures, sed tantum secundum vnam partem emittit radios ad instar barbæ, quæ tantum ab anteriori parte fluit, scilicet à facie. Nominatur stella caudata, quando nec in circuitu, nec secundum omnes partes, sed tantum ex vna emittit radios oblongos, ad modum caudæ, & in hac figura frequenter apparet. Prouenit autem hæc diuersitas figurarum in cometis, ex diuersitate densitatis & raritatis, & diffusionis ipsius vaporis sicci, calidi, terrestris. Nam quando inflammatur in suprema parte supremæ regionis aeris, aliquando attenuatur secundum omnes

nes

nes extremitates in circuitu, in medio autem remanet densus: & tunc emittit radios in circuitu, fitq; comata stella. Aliquando est adeo crassus & densus, quod solum in aliquas partes extremas, in quibus est minor densitas, attenuatur & diffunditur, & tunc secundum aliquas partes emittit radios, in quibus est minor densitas, & apparet vt stella habens barbam. Aliquando est adeo densus, quod vix secundum vnam partem minus densam potest ex calore ignis subtiliari & diffundi: & tunc ex tali parte tantum emittit radios, per modum caudæ.

Quantum ad colorem cometæ, aut est albus vt argentum, aut rubeus, vt ferrum ignitum, non tamen bene inflammatum: vel niger vt carbo extinctus. Ratio huius varietatis est, quia vapor ille diuersis modis potest variari. Aliquando est ita temperatæ densitatis, quod ex calore spheræ ignis potest subtiliari secundum omnes extremitates suas, & inflammari, & tunc ex flammæ & sua subtilitate apparet, vt stella alba. Aliquando est adeo densus, quod non potest bene inflammari, licet igniatur: & tunc apparet vt stella rubea, & tanquam lignum densum, ignitum, rotundum, à quo non exit flamma clara, sed rubea. Aliquando est adeo condensatus ex sua viscositate, quod nec ignitur, nec inflammatur, sed extinguit ignem sibi propinquum ex crassitia suæ materiæ; sicut
quan-

quando in ignem proijcitur pomum viride, quod ex sua frigiditate & humiditate indigetta extinguit carbones sibi propinquos, & tunc talis vapor in suprema aëris regione non apparet, vt stella, sed vt carbo niger magnus. Quandoque autem vapor ascendens est adeo rarus & subtilis, quod dum appropinquat spheræ ignis, citissimè consumitur ex calore ignis, sicut stipula, & leuis palea, quando in ignem proijciuntur magnum: & tum ex tali vapore non generatur aliquid apparens. Quando autem per aliquot dies pro dispositione materiæ cometa apparuit, resoluitur & conuertitur in ignem, vel aërem. De his Aristotel. lib. 1. Meteorologicorum. Albertus lib. 1. Meteor. tract. 3. cap. 5. Chrysof. Iauellus in Epitome in lib. Meteorolog. lib. 2. tract. 2. cap. 2. & alij alibi.

Cometa aut procedit ex causa naturali aut supernaturali. Tandem vt ad propositum reuertamur, & intelligatur quomodo liceat ex cometa apparitione prognosticari, aduertendum est quod cometa aut potest habere ortum ex causis naturalibus modo dicto, aut ex miraculo Dei dispositione.

Que sint significatio nes cometarum. Quando ex naturalibus principijs cometa oritur, in primis potest significare tamem futuram. Quia gignitur ex multo vapore sicco, calido, terrestri, eleuato ex intensa & diurna calefactione Solis: & sic terra multo tempore remanet exiccata, ob defectum pluuiarum, & aduritur, ita vt semina & alia vegetabilia non possint

possint fructificare: & sic sequitur rerum necessariorum penuria, quam fames comitatur. Cometa etiam denotat pestem instare: Nam vapor siccus crassus, calidus, terrestris, qui est materia cometæ, inficit aërem ut venenum: aërem autem infectum homines attrahunt per respirationem, qui attractus inficit corpus, sequiturque pestis ex corruptione aeris. Præterea signat etiam prælia. Quia tempore cometæ est excessiva caliditas in aere diffusa, quæ inflammat spiritus in humano corpore existentes, ac reddit cholericos. Ex cholera autem excitantur homines ad iram, ex ira ad vindictam, ex vindicta ad prælia. Et quoniam ad prælia plerumque sequuntur mutationes dominiorum, sectarum & legum: solet dici, quod Cometa hæc omnia significat. Postremo, Cometa etiam significat mortem Regum & Magnatum tam naturalem quam violentam: naturalem quidem, quia tempore cometæ, ut dictum est, in aere excessiva caliditas diffunditur: deinde aer in excessu calefactus alterat corpora, præcipue delicatè viventium, ut sunt principes & Magnates; disponitque ad ægritudines peracutas, quæ ut plurimum mortem inferunt. Violentam etiam denotat, quia tempore cometæ bella, secundum dicta, oriuntur, in quibus principes & magnanimi pro suo honore se exponunt; ac sic frequenter pugnando succumbunt.

Cum

Cùm autem Cometa ex speciali Dei dispositione apparet, semper significat aliquam calamitatem imminentem, aut mortem Regum vel principum. Et in hac significatione Theologi loquuntur de Cometa. Cùm enim sic naturalem nõ habeat productionem, nec sit stella in firmamento posita; eius quoque significatio non est naturalis. De his cometis & signis loquitur Damascus. lib. 2. de fide Orthod. cap. 7. Adgignuntur autem, ait, & frequenter cometæ & signa quædam interituum Regum, qui quidem non sunt ex eis astris, quæ ab rerum initio facta sunt, sed diuina iussione oportuno tempore constituuntur, & rursus dissoluuntur. Quandoquidem princeps est persona communis, ex cuius morte frequenter solet oriri perturbatio totius regni, de cuius custodia angeli solliciti sunt, iussu diuino angeli faciunt tales apparitiones in aëre, quandoque ad significandum mortem principum, qui præsentunt populo: & tunc utile est recurrere ad Deum per pœnitentiam, orationem, & alia opera pia. S. Bonauent. in 2. d. 14. q. vlt. Ex varijs Scripturis placet aliqua adferre exẽpla. 2. Machab. cap. 5. Cùm Antiochus secundam profectiõnem in Aegyptum pararet, contigit per vniuersam Ierosolymorum ciuitatẽ videri quadraginta diebus per aëra equites discurrentes, auratas stolas habentes, & hastas quasi cohortes armatas, & cursu equorum per ordinem dige

digestos, & congressiones fieri cominus, & scutorum motus, & galeatorum multitudinem gladijs districtis, &c. Quapropter omnes rogabant in bonum monstra conuerti. 4. Reg. cap. 7. In castris Syriae Dominus fecit apparere sonitum tumultumq; curruum & equorum, & exercitus maximi, quibus auditis aduersarij obsidionem soluerunt, fugeruntq;. Iosephus li. 7. de bello Iudaico, de stellis & cometa precedentibus deuastatione Hierosolymorum, per Titum & Vespasianum, loquitur in hec verba: Infelicem plebem teterrimi quidam homines & deceptores, falsa vaticinantes suadebant, vt euidentibus signis & indicijs iracundiae, & indignationis diuinae non crederent, quibus aperte futurum & vrbs & gentis praesagiebatur excidium, sed velut afflati & amentes, & qui neq; oculos, neq; animas in se haberent, spernebant omnia, quae caelitus minabantur. Etenim stella praefulgens, gladio per omnia similis, imminere desuper vrbi; & cometes praeterea exitialibus flammis ardere visa est per totum annum. Sed & ante excidij & belli tempus, cum populi ad festum conuenirent, octauo die mensis Xantici (qui est Aprilis) tempore noctis hora nona tatus luminis fulgor aram templumq; circum dedit, vt putarent omnes diem clarissimum factum, & permansit spacio horae mediae. Quod imperitis quidem & ignaris prosperum videbatur, sed legisperitos &

Gg

pro-

probos quosq; non latuit exitiale portentum.
 Et post pauca. Sed & transacto die festo
 post aliquot dies, prima & vicesima die men-
 sis Arthemisu (qui apud nos vocatur Maius)
 prodigiosus apparuit visus, & fidem penè
 excedens, quod verè falsum putaretur, nisi
 oculorum fidem confirmasset malorum con-
 secuta perniciēs. Etenim prope solis occasum
 visi sunt currus & quadrigæ in omni regione
 per aërem, & armatorum cohortes misceri nu-
 bibus, & vrbes circumdari agminibus impro-
 uis. S. Gregor. hom. 1. super Euangel. in illud
 Luc. 21. Et sunt signa in sole: narrat, quod ante
 effusum sanguinem Christianorum tempore
 Gotthorum, vel Longobardorum, in Italia
 visæ sint acies igneæ in aëre, priusquam Italia
 gentili gladio ferienda traderetur, & has acies
 ipsemet S. Gregorius vidit, vt attestatur. In vi-
 ta S. Thomæ Aquinatis legitur, cometa per tri-
 duum ante ipsius mortem super monasterio
 fossæ nouæ, vbi infirmabatur, stetisse, & eo
 mortuo non amplius apparuit. S. Antonin. 2.
 part. tit. 12. c. 10. §. 1. tradit An. Dom. 1400. appa-
 ruisse Cometam per longum tempus, habentem
 comas nigras, & signasse mortem magni
 ducis Mediolan. qui tunc mortuus est. Et in
 principio regiminis Eugenij III. eodem An-
 tonin. referente, apparuit cometa cum crinibus
 quasi argenteis, & deinde secuta sunt multa
 mala bellorum & mutationes.

Dicunt

Dicunt autem Cometam semper radios suos ad illam partem dirigere, ad quam minatur calamitatem, aut malum imminens. Quare secundum dicta tunc tempus est redeundi ad sanam mentem, & recurrendum est ad Deum, ut amoveat mala imminencia.

QVAESTIO IV.

Quid de Physiognomia membrorum corporis humani sentiendum, an liceat ex hac diuinare de moribus, & vita?

DIFFICULTATEM facit, quod quidam Iurisperiti Physiognomiam referunt ad indicia: & dicunt, quod sicut bona prodest, ita mala nocet reo, quia mala facit quem præsumi procliuem ad scelera. Bald. in L. 2. C. Quorum appellationes non recipiuntur. nu. 5. Hippolit. de Marsilio in practica Criminali §. Expedi. num. 53 & Paris de puteo ab eo citatus, in tractat. Syndic. charta 108. Iosephus Mascard. de Probationib. volum. 2. conclus. 83. num. 27. Et Gregorius Nazianzenus Athenis Iulianum conspiciens, antequam imperio potiretur, ex ipsius Physiognomia de moribus iudiciū tulit exclamando: Deus bone quātum malum Romanum fouet imperium? quod postquā ad imperium peruenit, cognitū est, ut videre licet ex ipso D. Greg. in oratione

in uetitia secunda in Iulianum, & Nicephoro lib. 10. cap. 37. Socrates etiam verum Zopyri iudicium de seipso ex ipsa physiognomia sumptum, illum scilicet stupidum, libidinosum, & bardum esse futurum dixit, nisi naturæ motus in compositos Philosophiæ studio rectius moderatus fuisset, auctore Cicerone in lib. de fato. Et Democritus Milesius Diagoram Milesium seruum emit, eo quod ex physiognomia intelligebat eum optimo ingenio præditum: ut testatur Suidas. Huc facit illud Ciceronis, in oratione pro Roscio Comædo: Oro atque obsecro vos, qui nostis, vitam inter se utriusque conferte: Qui non nostis, faciem utriusque considerate: nonne ipsum caput & supercilia penitus abrasa, olere malitiam, & clamitare calliditatem videntur? Nonne ab imis unguibus usque ad verticem summum (si quam coniecturam adfert hominibus tacita corporis figura) ex fraude, fallacijs, mendacijsque constare totus videtur, qui idcirco capite & supercilijs semper est rasus, ne vllum pilum viri boni habere dicatur? In horum etiam confirmationem est, quod Paulus Grillandus lib. 2. de Sortilegijs q. 3. num. 14. & Troilus Maluetius de Sortib. 1. part. num. 32. ex mente Aristotelis approbant Chiromantiam, quæ fit in lineamentis manuum, tanquam scientiam naturalem.

De materia physiognomiæ legendi Do-
ctores, Pelbartus in Rosario aureo Theologiæ
2. parte. verbo, Corpus humanum, à §. 18. Con-
rardus à Vagis, in lib. de signis. cap. 8. & ex na-
turalibus Aristot. in li. de physiognomia. Ga-
lenus in lib. An mores sequantur temperaturâ
corporis. Barthol. Cocles Bononiens. medicus
in compendio physiognomiæ, & Pomponius
Gauricus Neopolitan. in tract. de eadem ma-
teria, & Plato in Timæo.

Antequam aliquid in speciali de physio-
gnomia, quæ imaginem quandam diuinationis induere videtur, cum versetur circa iudicium morum humanorum, dicatur, pro introductione & cognitione rei quædam regulæ generales physiognomo sunt obseruandæ, quarum sit

Prima: Humana membra, quæ in propor-
tione naturali sunt, quod ad figuram, colo-
rem, situm, motum & quantitatem, indi-
cant mentis bonam habitudinem naturalem.
Et è contra: membra quæ non habent de-
bitam proportionem, signant peruersam
mentis qualitatem. Propterea Plato dicebat,
quod quæcunque similitudo animalium ali-
quorum est in hominibus, tales homines et-
iam talium animalium imitantur mores: puta
similitudo porci indicat carnalem concupif-
centiam: similitudo canis, iram: Leonis, rapi-
nam, &c.

Secundaregula. Licet per signa membrorum naturalium mores hominum cognoscantur, non tamen imponunt necessitatem, sed tantum inclinationem naturæ ostendunt probabiliter, & cum coniectura.

Tertia. Propter signa exteriora, non statim proferendum est iudicium de moribus hominum. Quia fortè signum est per accidens, & non per naturam: aut fortè natura deuicta est per contrariam bonam consuetudinem, & frenum rationis cohibentis naturam ad malum inclinatam. Sic legitur, quod cum Philomenes dixisset ex Physiognomia iudicando de Socrate, eum esse luxuriosum: & Socrates illud percepisset, discipulis referentibus, respondit: Verum naturaliter iudicauit, sed ego naturam vici ratione.

Quarta. Vt physiognomia sit licita, non debet iudicare de donis diuinis & gratuitis: Quia Deus auctor naturæ, non est ei alligatus, sed distribuit dona sua prout vult.

Quinta. Physiognomiæ iudicium non debet procedere ad ea, quæ extrinsecus adueniunt, vt sunt honor, diuitiæ, mors violenta, fortuna bona aut mala, &c. nec etiam ad ea negotia, aut status conditiones, quarum electio ex mera & libera voluntate dependet. Quoniam huiusmodi non sequuntur naturæ complexionem & inclinationem, sed originem sumunt ex alijs causis.

Sexta

Sexta. Quando signa contraria in eundem incidunt, ut sæpè contingit, habenda est ratio præcipuorum, & eorum, quæ maximè ad substantiam pertinent, & minus ad accidens: ut, exempli gratia, fortitudinem magis propriè latera magna significant, quàm fuscus color.

Septima & ultima regula. Præcipua cura physiognomiæ consistit in vultu, & maximè in oculis. Quare Philosophi communiter affirmarunt oculum esse verum cordis indicium.

His generalibus præmissis, de physiognomia membrorum, aliquid ad recreandum lectorem, ex auctoribus annotandum est, & à superiori parte incipiendum & descendendum vsque ad infimam.

Pili molles timidum, sicut duri fortem significant: Hoc signum sumptum est ex animalibus. Lepus & oues mollissimos habent pilos, & sunt timidissima animalia. Leo autem & asper, cum habeant duros pilos, fortissimæ sunt bestia. Si autem pili sint molles & rari, hebetem ingenio denotant: Si crispi, timidum & lucrucupidum: Si subnigri, & moderatè tenues, bonos mores indicant.

Caput nimis magnum, stolidum declarat: globosum & breue, sine memoria & sapientia: humile & superius quasi planum, insolentem: oblongum, & malleo simile, prouidum designat.

Frons nimis angusta, indocilem indicat; lata, minus discretum: rotunda, iracundum: humilis & demissa, verecundum: Quadrata & moderate magnitudinis, sapientem & magnanimum.

Supercilia si sint longorum & multorum pilorum, significant ferum & magna meditantem.

Oculi quando variè mouentur, vt modò eurrant, modò quiescant, signant mala reuolui in animo: Si sint glauci, splendore tamen micantes, significant peruigilem ad nocendum: oculi purè nigri, hominem sine virtute lucri cupidum: Si minores iusto, pusillanimum: Si debito maiores, tardum: Si in mediocritate constituti, bene natum ostendunt.

Aures prominentes & valdè magnæ significant stoliditatem & garrulitatem, valdè parux, malignitatem, parux astutum: pendulæ demissum; arrectæ sollicitum.

Nasus si grossior fuerit, significat concupiscentem: Si in extremitate ingrossetur, insensibilem: Si acuatur, irascibilem. Simus, lubricum. Aquilinus à fronte perpendens, magnanimum indicat. Qua de causa, vt ferunt, Persæ Regem non eligebant, nisi eum, cui nasus esset regius, id est, aquilinus: eò quod hoc signum sit magnanimi & prudentis viri, qui aptissimus est ad regendum.

Facies

Facies dependens, cogitorem subdolum:
 Si carnosior debito, concupiscibilem timi-
 dumq;: Si macilenta, sollicitum: minor debito,
 pusillanimum illiberalemq;: Maior æquo, tar-
 dum: Super rubescens, verendum: pallida,
 meticulosum: moderata in colore, figura &
 compositione, temperatum prodit.

Labia soluta aliquantulum ab ore depen-
 dentia inertem designant: Subtilia in extreni-
 tate relaxata, si superius inferiori intercalatim
 iungitur, magnanimum: Labia autem bene
 colorata, & plus subtilia, quàm grossa, signifi-
 cant hominem bonæ conditionis in omni-
 bus, magis natum ad virtutes, quàm vitia.

Os ultra modum dilatatum, voracem &
 imitem significat: os autem, cuius parua est
 clausura & apertio, pacificum, timidum, secre-
 tum & verendum, &c.

Mentum paruum & breue, imitem & in-
 uidum indicat: prolixum aliquantulum, mi-
 nus iracundum: nimis prolixum, dolosum:
 Quadratum, moderatè bonum.

Pectus multis carnibus congestum, indoci-
 lem: Si autem longius sit ventre, prudentem
 signat: Si nimietate pilorum simul cum ventre
 tegatur, instabilem: Si autem solum pectus
 habet pilos, animosum denotat.

Manus & brachia, quando sunt tam proli-
 xa, vt erecto corpore extremitas medijs digiti
 appropinquat ad genu, licet fortè mensura
 qua-

qua-

quatuor digitorum deficiat, significant humilem, fortem & liberalem. Manus crassæ, si breues digitos ultra modum habent, insidiosum & furem: sed intortæ manus & tenues, significant voracem & loquacem.

Vngues albi & plani & molles subrubei, tenues & bene perlucidj, optimum ingenium indicant. Vngues nimis breues, malignum.

Pedes grossi & valde breues, infirmum: nimis prolixi, dolosum: Pedes bene lati magis articulati & neruosi, fortem ostendant.

Quantum ad colorem corporis humani, color cutis niger versutum indicat: albus rubeusque, fortem & animosum; color vehemèter albus cum pallore, defectum virium ex nimia victoria phlegmatis denotat. Color ignitus lucentibus oculis, ad insaniam vel furiam tendit. Color autem medius inter nigrum & album, qui declinat in brunum, si clarus est, ostendit virum boni ingenij, & bonorum morum. Hæc breuibus dixisse sufficiat. Qui curiosius vult inquirere, legat Doctores citatos:

Ita tamen dictis signis fidem habeat, vt suprâ positas regulas non transgrediatur.

QVAE-

QVAESTIO V.

An ars Alchimie sit alicuius veri effectus operatrix, quantum ad transmutationem rerum in alias naturas, ac an possit licite exerceri sine suspitione magiae?

Huius quaestionis materiam in diuersis locis attingunt Theologi, Iurisperiti, & Physici. Nos autem doctrinam more nostro, Conclusionibus comprehendemus.

Prima Conclusio. *An virtute artis Chemicæ verum aurum fieri possit, Problema esse potest.*

CONCLUSIO constabit ex sequentibus. Fieri posse hac arte verum aurum, nec repugnare naturæ, existimant Albert. Magnus li. 3. de mineralibus, tractat. 1. cap. 9. adductis pro ea sententia etiam alijs Arabibus. Antonius Mirandulanus in lib. 19. sect. de euerfione singularis certaminis, & quidam Ianus Lacinius, qui de facultate Chémica in transmutandis metallis scripsit, vt referunt Hieronym. Cardanus, & post eum Benedictus Pererius lib. 1. cap. 12. aduersus fallaces & supersticiosas artes, & ex Iurisperitis, Oldradus in cons. 74. incip. An Alchimista

mista peccet, & post eum Panormit. in cap. 2. de Sortileg. Ioan. Andr. in addit. ad Specul. in tit. de crimine falsi. Alberic. in dictionario, in verb. Alchimia. Fabianus de monte S. Sauini, de empt. & vendit. q. 5. princip. num. 8. Ioan. ab Anania in d. cap. 2. de Sortileg. Ancharan. ibidem cap. 1. & alij alibi. Et ex Theologis non repugnare naturæ & Physicæ existimant, Pererius loco cit. Syluest. in verb. Alchimia, n. 2. Caietan. 2. 2. q. 77. art. 2. Pro hac sententia hæc sunt potissimum rationes. Ea secundum naturæ ordinem sunt inuicem transmutabilia, que non habent omninò diuersas operationes, sed easdem in eo tantum differentes, quod quædam habent eas imminutas & imperfectas, sicut fœtus comparatione infantis, ouum respectu pulli, &c. Sed æs, plumbum, argentum, &c. nullas habent operationes ab auro distinctas: sed quas hoc habet, utpote liquefcere, duci, graue esse, nitere, ignibus resistere, easdem habent illa, licet vitiatas & imminutas; non enim ita splendent, non sunt adeò grauiâ, minus resistunt ignibus, non tota liquefcunt, nõ tam tenuiter ducuntur. Ergo sunt veluti aurum imperfectum, & beneficio artis perducipossunt ad perfectũ & verum aurum. Hinc eã addere possumus, quam Albertus insinuat simul etiam modum efficiendi declarans in hæc verba: Oportet nos dicere Alchimicos peritos, non aliter operari quã peritos medicos, qui

qui per medicinas purgatiuas purgant materias corruptas & nocentes sanitati, & postea per remedia confortantia naturam, iuuant virtutem naturalem, vt digerendo sanitatem inducant, quæ sanitas est effectus & naturæ & artis: sed illius effectiuè, & principaliter, huius autem organicè & instrumentaliter: Sic Alchimiſtæ primò bene purgantes materiam argenti vini & sulphuris inſitam omnibus metallis confortant: deinde deducunt vires elementares & cœleſtes tali materiæ inhærentes ad proportionem mixtionis metalli quod intendunt inducere: & tunc ipſa natura operatur, & non ars, niſi organicè iuuando & expoliendo, & ſic verum aurum & argentum educere & facere videntur. Quod enim virtutes elementares ad cœleſtes faciunt in vaſis naturalibus, ſi artificialia formantur ad modum vaſorum naturalium: & quod facit natura calore ſolis & ſtellarum, hoc faciet ars calore ignis, dummodo ſic contemperetur, vt non excedat virtutem ſe mouentem & informantem, quæ eſt in metallis: Huic enim cœleſtis ineſt virtus, quæ primò commiſcuit eam, & hæc inclinatur ad hoc vel illud, per artis iuuamen. Alchimia igitur per hunc modum procedit, id eſt, corrumpens vnum à ſua ſpecie remouendo, & cum iuuamine eorum, quæ in materia inſunt alterius ſpeciem inducendo. Quare omnium operationum Alchimicarum melior eſt illa, quæ

quæ procedit ex eisdem, ex quibus procedit natura: Sicut ex purgatione sulphuris per decoctionem & sublimationem & expurgationem argenti viui, horumq; bona permixtione cum materia metalli, in his enim & ex virtutibus horum, omnis metalli species inducitur. Qui autem per alba albificant, & per citrina citrinant, manente specie prioris metalli in materia, procul dubio deceptores sunt, & verum aurum & argentum non faciunt: & hoc modo ferè omnes vel in toto, vel in parte procedunt. Sic Albert. Postremò omnia metalla procedunt ex eodem principio, vt hæc opinio videtur præsupponere, scilicet ex sulphure & argēto viuo. Et ex virtute elementorum, ac influentia astrorum: ibi producitur pretiosius metallum, vbi hæc influentia maior & perfectior. Hinc per influentiam astrorum cum herbis & lapidibus, quibus insunt multæ magnæque virtutes, via naturali vna species metalli potest conuerti in aliam magis pretiosam, maximè cum in habentibus symbolum, iuxta Aristotelis doctrinā facilius fit trāsitus. Cum ergò ars naturam imitetur in hoc, quantum potest, videtur quod per virtutē herbarum, lapidum, aut elemētorum aliorum vnum vile metallum in pretiosius possit transformari: Quandoquidem ambo sunt ex eisdem principijs sulphure & argēto viuo. Insunt enim rebus corporeis per omnia elementa quædam seminariæ & occultæ rationes, quibus arte dispositis

positis & temperatis ad perfectū prorumpunt
in species debitas suis modis & finibus, vt indi-
cat text. in c. Nec mirum. §. Aruspicinæ. prope
finem. 26. q. 5. Hac ratione vt plurimum mo-
uentur Iurisperiti locis cit.

Negantem partem tenent Auicenna in com-
mentarijs super libros Meteororū vt eum alle-
gat Aegidius Roman. quodlibeto 3. q. 8. Auerr.
in paraphrasi super 1. lib. de generatione anima-
lium in cap. 1. Conciliator differentia 209. & ex
Theologis D. Thom. in 2. d. 7. q. 3. art. 1. ad 5. &
in qq. disput. de poten. q. 6. art. 1. ad 18. Aegidius
loco cit. Michaël de Palatio in 2. d. 7. & alij alibi.
S. Thomas in d. d. 7. ita declarat suam mentem:
Potest, inquit, ars virtute naturalium agētium
aliquas formas substantiales inducere in mate-
riam. Sunt tamen quædam formæ, quas nullo
modo ars potest efficere, quod propria actiua &
passiua earum non potest inuenire atq; adhibe-
re, sed bene simile illis aliquid efficere. Sicut Al-
chimiſtę faciunt aliquid simile auro quantum
ad accidentia exteriora, sed tamen non faciunt
verum aurum, eo quod forma substantialis
auri non est per calorem ignis, quo Alchimi-
stę vtuntur, sed per calorem solis in loco
determinato, vbi viget virtus mineralis, &
ideo tale aurum non habet operationem
consequentem speciem: Et similiter in a-
lijs, quæ eorum operatione fiunt: Aegidi-
us aliter ostendit. In vnoquoque genere
entium,

entium, quædam sunt perfecta, alia imperfecta: Perfectorum autem generatio est determinata tam secundum principium actuum & secundum materiam, quam secundum locum in quo sit: Imperfectorum autem minimè: Exempli causa. In genere animalium quæ sunt perfectiora ita se habent natura, ut equus non generetur, nisi ab equo, & ex sanguine menstruo equæ, & intra matricem. At mures possunt generari ex semine, & sine semine, intra matricem & extra. Idem perspicitur in plantis, idemque similiter contingit in elementis, nam purus ignis elementaris, nec generari nec conservari potest nisi in suo loco naturali, id est, in cœcavo lunæ. Ergo similiter etiam eveniet in metallis. Quare cum aurum sit perfectissimum omnium metallorum, habebit determinatum agens & materiam, & locum naturalem, & propriam venam, quæ latet intra sinum & ventrem terræ, extra quem locum aurum nullo modo confici possit. His tamen addiderim, non omnes Alchimistas convenire in principio uno eodemque, ex quo aurum producitur, ut ex Alberto loc. cit. cap. 7. & 8. constat, qui varias sententias hac de re colligit: Unde adhuc incertior eorum sententia redditur. Argumenta quæ fiunt pro posteriori sententia diluuntur ex eis, quæ Pererius adfert. Prioris verò opinionis rationes confutât pro parte Aegidius & Gregor. de Valentia. in 2. 2.

S. Tho.

S. Thomæ disput. sexta generali. q. 13 de vanis
 obseruationib. puncto 2. Ex his elicitur:

Secunda Conclusio. *Adhuc sub
 iudice lis est, an virtute Alchimia verum
 aurum fieri possit.*

HANC docent Hieron. Cardan. de varietate
 rerum, lib. 10 cap. 51. S. Thom. 2. 2. q. 77.
 art. 2. ad primum: dum ait: Ad primum ergo
 dicendum, quod aurum & argentum non so-
 lum cara sunt propter utilitatem vasorum,
 quæ ex eis fabricantur, aut aliorum huiusmo-
 di: sed etiam propter dignitatem & puritatem
 substantiæ ipsorum. Et ideò si aurum & argen-
 tum ab Alchimis factum, veram speciem
 non habeat auri & argenti, est fraudulenta &
 iniusta venditio: præsertim cum aliqua utili-
 tates auri & argenti veri secundum naturalem
 operationem ipsorum sint, quæ non conue-
 niunt auro per Alchimiam sophisticato. Sicut
 quod habet proprietatem lætificandi, & con-
 tra quasdam infirmitates medicinaliter iuuat.
 Frequenter etiam potest poni in operatione,
 & diutius in sua puritate permanet aurum ve-
 rum, quam aurum sophisticatum: Si autem
 per Alchimiam fieret aurum verum, non esset
 illicitum ipsum pro vero vendere, quia nihil
 prohibet artem vti aliquibus naturalibus ad
 producendum naturales & veros effectus: sicut

Hb

Augu-

Augustin. dicit in lib. 3. de Trinitate, cap. 8. de his quæ arte Dæmonum fiunt. Hæc S. Thom. Sotus lib. 6. de iustitia & iure, q. 3. art. 2. ad 1. respondet. An verò per Alchimiam exprimi possit verum aurum, sub iudice S. Thomas relinquit. S. Thomæ sententiam etiam apprehendunt Andreas ab Ifernia, & Iacob. Aluarot. in cap. 1. Quæ sint regalia. de visibus feodor. & alij tam Iuris periti, quàm Theologi. Hęc conclusio satis probatur ex diuersitate sententiarum, & incertitudine principiorum, vt visum est in præcedenti Conclusionē.

Tertia Conclusio. Moraliter loquendo impossibile, aut difficile, rarumq; est virtute artis Chemicæ verum producere aurum, vt ferè impossibile, & supra humanum captum videri possit.

HANC tradunt Cardan. & Mirandulan. Pererius & Gregor. Valentianus loco cit. Aurea Armilla in verb. Alchimia, & pro hac sententia interpretatur D. Thomam. Bartholom. Chassanæus in Catalogo gloriæ mundi, vndecima parte, Quadragesima consideratione, & alij alibi.

Nunc conclusio probatur, atq; in primis ab experientia, quæ rerum magistra est, & qua veritatem discimus. Non inueniuntur, aut saltem rarissimè inuēti sunt, qui hac arte verum aurū
effe-

effecerint. Ars autem probata & vera, vt plurimum suum effectum producit, vt inductione omnium artium firmissimè constat. Quis enim artem pinsendi panes possibilem respectu sui effectus affirmaret, si vix in centum annis & tunc adhuc cum maxima difficultate effectum debilem consequeretur? Quis industriam & studiumq; efficiendi ferrum potes ad producendum ferrum iudicaret, si ferè semper suo fine frustraretur, & non, nisi rarissimè ferrum produceret, de cuius tamen rarissima productione adhuc dubitaretur, an ferrum verum & legale esset, atq; vtile ad omnem ferri usum? Si ergo ars Chimica potest aurum efficere, quare non vt reliquæ artes vtilis & necessariae generi humano semper, & vt plurimum & facile suum effectum consequitur. Talis enim ars aut est naturalis potentia, aut est habitus. Si est naturalis potentia, ergò omni homini communis est: cuius tamen contrarium apparet. Si est habitus, vt necessariò Alchimici & omnes rectè sentientes confiteri debent. Ergò promptè, faciliter, & vt plurimum operatur, suumq; effectum producit. Id enim est de ratione habitus. Videmus autem arte Chimica cum difficultate, longa expectatione, & magnis sumptibus non tam produci verum argentum & aurum, quàm ex vero argento & auro generari fumum, dum Alchimistæ, ad semper desideratum, & nunquam habendum

effectum, aut saltem infirmum & coloratum
 maximas expensas faciunt, quæ in fumum re-
 soluuntur, vt rectè loquitur Cardinalis Caietan.
 super 2. 2. S. Thomæ q. 77. art. 2. & in sum-
 ma, verb. Alchimia; & sic suas facultates, om-
 nemque substantiam in ventum stolidè con-
 uertunt. Ideoq; vt bene Caietan. in d. art. 2. in-
 fert, huiusmodi ars, aut non humana: aut prin-
 cipum post res consultas cum sapientibus est.
 His adiungere possumus, quod nemo cum
 laude & fructu talem artem verbo, aut scripto
 tradiderit: quod signum est, talem artem im-
 possibilem, & inanem esse: Cùm sapientis sit
 prodere rem laudabilem & necessariam rei-
 publicæ, in hominum notitiam. Imò pro-
 dicit Albertus Brunus in tract. de augmento & di-
 minutione monetarum statim à principio,
 num 13. & 14. (habetur hic tractatus in 2. vol.
 Oceani iuris, non longè à fine) de Magistro
 Arnaldo de Villa Noua, qui tempore Ioannis
 Andree in Curia Romana, vt hic in addit. ad
 Speculator. in tit. de crimine falsi attestatur,
 summus fuit medicus, Theologus & magnus
 Alchimista, imò & Dæmonum inuocator,
 quod Ioan. Andreas non obseruauit: sed Fran-
 ciscus Pegna in Comment. in Directorium, 2.
 part. q. 11. nec non seminator multorum erro-
 rum & hæresum, de quibus directorium in-
 quisitorum in d. q. 11. Bernardus de Lutzen-
 burgo in Catalogo hæreticorum lib. 2. & Ga-
 briel

briel Prateolus lib. 1. cap. 69. de vitis & sectis
 haretic. quod fecerit in scientia Alchimie li-
 brum vnum, qui mille homines depaupera-
 uit: aut quia non verum, aut quia non intelli-
 gitur: & subdit Brunus: Cum haberem quen-
 dam socium in legibus multum insudantem
 in illa arte, (intellige Alchimicam) volui vide-
 re vnum mirabile experimentum, vt plura
 scirem. Nam habuimus nobiscum vnum anti-
 quum Alchimistam pauperrimum tamen: &
 me presente, meus collega reduci fecit vnciam
 vnam argenti pretiosissimi ad instar auri in
 pondere, fusione, & maleatione saluo colore:
 quia non erat croceus, sed mutatus ad instar
 quasi plumbei coloris: & ille collega meus ha-
 bebat modum dandi colorem, & croceum, &
 illa materia patiebatur & sustinebat aliqua ex-
 perimenta: sed non extremum experimentum,
 & admixta cum tantumdem auri pretiosi vi-
 debatur aurum 20. characterum, & plus & mi-
 nus, secundum quod illa materia erat melius
 disposita, & quidam magnus Prælati, ac mul-
 ti antiqui Alchimistæ mirati fuerunt de illo
 experimento, & vnus antiquus Alchimista,
 putans se diuitem, putabat reducere illam ma-
 teriam ad veram speciem auri, & non potuit,
 putauitq; tunc ipsam artem illusoriam, maxi-
 me ex quo tot viri in 40. aut 50. annis non vi-
 derunt tam notabile experimentum, quod
 nihilominus erat sophisticum, ita vt aliud ex-
 peri-

perimentum videre noluerim. Hæc Brunus.

Quarta Conclusio. Licet arte Alchimia moraliter non possit effici verum aurum, aut alia transmutatio naturalis in aliquod metallum perfectum, nihilominus Alchimia potest habere aliquos veros & utiles effectus.

HANC tradunt Cardan. & Pererius loc. cit. nec puto esse aliquem qui neget. Sunt autem hi effectus. Primus. Potest Alchimia vnum metallum fieri simile alteri, quantum ad accidentia, & superficiem exteriorem, vt ferrum æri, stannum argento, æsauro, &c. lapilli viles, pretiosis gemmis, atq; in hoc exercitio multum versantur Alchimistæ: cum id multum iuuet ad decipiendum simplices, & ad exhauriendū loculos incautorum. Secundus. Virtute etiam artis commodè & facile educi potest, si quid potentia cōtineatur in aliqua alterius metalli materia, & in hoc casu nō est tam productio metalli noui, quàm separatio eius, quod permistum erat cum alijs in terra & fodinis. Nemo enim est qui neget, quandoq; in fodinis metallorum aut plumbo esse permistum aliquid argenti, aut æri parum auri: & sic de similibus. Atque hoc ipsum quicquid latet potest arte secerni, vt indies
expe-

experientia cognoscunt, qui viciniore sunt
fodinis metallorum. Sicut enim non omnis
fert omnia tellus: ita etiam non ubique in
visceribus terræ materia metallorum repe-
ritur. Tertius effectus. Quod vi ignis potest
multa purificare, nec non distillationes facere
quæ suæ etiam utilitates habent. Ex his sequi-
tur.

Quinta Conclusio. *Ars Alchi-
mica ex sua natura & obiecto non est illi-
cita.*

HANC docent Cardin. Caietan. in sua sum-
mula. verb. Alchimia. Rosell. Syluest. &
Aurea Armilla, in eod. verb. Petrus à Nauarra
lib. 3. de restitut. cap. 2. num. 66. & seq. Oldrad.
Ioan. Andr. & Panormit. loco cit. & alij alibi.
Contra tamen hanc Conclusionem sentit An-
gel. in verb. Alchimia, eamq; vt illicitam om-
nino condemnat: sed Angeli opinio in hoc
sensu ab alijs repræhenditur, eiusq; argumeta
Syluest. in d. verb. q. 4. dissoluit. Ratio Con-
clusionis redditur, quia hæc ars ex se non ha-
bet repugnantiam cum ratione: cum vta-
tur naturalibus causis ad naturales effectus
& arti conuenienter producendos, quibus
etiam aliquis finis intendi bonus potest.
Vnde Cardan. lib. 10. de varietate rerum,
cap. 51. ait: Quæ ab Alchimis fiunt, ea vel

ad voluptatem pertinent, vel ad vsum: Ad voluptatem sunt gemma & metalla nobilio-
 ra: Ad vsum, tincturæ, colores, materiæ vaso-
 rum, & alia similia. Hinc Alchimia, vt ait Syl-
 uest. in d. verb. statim à principio post S. Tho-
 mam super Boëtium de Trinitate computa-
 tur inter scientias subalternatas Philosophiæ
 naturali, habentes opus corporale, quæ dicantur
 artes mechanicæ, cuiusmodi est etiam me-
 dicina, & videtur reduci ad artem fabrilem,
 quantum ad materiam. His addo quod ars,
 quæ sine peccato exerceri potest, non est illicita.
 arg. cap. Negotium. de pœnit. d. 5. quod de-
 sumptum est ex B. Gregor. hom. 24. in Euang.
 Nauarr. in d. c. Negotium. & in Manuali Con-
 fess. cap. 14. num. 34. Quod etiam confirmatur
 per doctrinam S. Thom. & Caietani 2. 2. q. 169.
 art. 2. ad 4 Syluest. in verb. Ars. q. 4. quando S.
 Thomas inquit: Ad quartum dicendum, quod
 si quæ ars est ad faciendum aliqua opera, qui-
 bus homines vti non possunt absque peccato,
 per consequens artifices talia faciendo pecca-
 rent, vtpote præbentes directè alijs occasionem
 peccandi, puta si quis fabricaret idola, vel ali-
 qua ad cultum idololatriæ pertinentia. Si qua
 verò ars sit, cuius operibus homines possunt
 bene & malè vti (sicut gladij, sagittæ, & alia hu-
 iusmodi) vsum talium artium non est pecca-
 tum. Sic S. Thomas. Sed arte Alchimix potest
 quis rectè & bene vti, producendo modo arti
 huma-

humanæ proportionato effectus veros & naturales ad finem al quem bonum, vtpote ad moderatam delectationem, aut aliquem vsum necessitati communi expedientem, vt ex superioribus apertum est. Ergo ars Alchemica ex sua natura non est illicita. Dictum in Conclusionem (ex sua natura & obiecto.) Quia ratione circumstantiarum variè vsus artis chemicæ potest reddi illicitus, vt ex sequentibus plenius constabit.

Sexta Conclusio. *Artis Alchemicæ studium si dirigatur ad faciendum verum argentum & aurum ex alio metallo inferioris gradus, est vanum & stultum.*

EADEM ratio est in alijs perfectioribus speciebus, quas quandoq; pauperes & fallaces Alchimiſtæ promittunt, sed nunquam præstant. Hanc Conclusionem tradunt Caietan. 2. 2. q. 77. artic. 2. Syluest. in verb. Alchimia q. 4. Petrus à Nauarra, & Pererius loc. cit. Gregor de Valent. in comment. 2. 2. disput. 6 q. 13. punct. 2. eruditè & latè, & alij alibi. Nunc pro Conclusionem sit Prima ratio. Vanum & stultum est studium, quod impenditur rebus, quæ humanum ingenium & facultatem superant, & quarum nunquam & rarissimè effectus acquiritur. Sed huiusmodi est studium Alchemicæ in casu huius Conclusionis, vt latius probatum

batum

batum extitit in tertia Conclusionē. Secunda. Imprudens & stolidā opera meritō iudicaretur eius negotiatoris, qui vacaret negotiatio-
ni, in cuius exercitio ex mille vix vnus aut alter essent, qui non maximam suarum fortunarum iacturam facerent, & nullum lucrum acquirerent. Tertia. Non est viri prudentis laborem & industriam impendere, vt Sisyphi saxum voluat, aut montes transferat: Cū id impossibile omnes sapientes existiment, & meritō iudicēt id non esse opus humanarum virium. At etiam moraliter impossibile est, verum aurum, aut argentum ex inferiori metallo efficere, vt supra ostensum est. Ergo stultum est, velle arte Chimiæ aurum producere. Quare verē de Chemicis dici potest illud Psal. 4. Filij hominum, vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? Quærun-
t enim Alchimiæ aurum quod nunquam in rerum natura fuit, nec eorum opera fieri potest, promittunt quod reddere nequeunt, & conuenientissimē huic hominum generi accommodatur illa D. Pauli 2. ad Timoth. 3. inserta 26. q. 5. cap. Nec mirum. §. Aruspiciæ. semper addiscentes, nunquam ad veritatis scientiam peruenientes.

Septima Conclusio. *Alchimia opera est inutilis & pernicioſa reipublice, si ordinetur ad faciendum verum aurum & argen-*

argentum, aut gemmas pretiosas,

HANC docent Angel. & Syluest. in verbo Alchimia. Pererius & Gregor. de Valentia loc. allegat. Franciscus Pegna in Commentar. super direct. Inquisitor. 3. par. comment. 26. colum. fin. Chassanæus in Catalogo gloriæ mundi, vndecima parte, 40. consideratione, & alij alibi. Ratio huius Conclusionis est. Quoniam ars Alchimie considerata in ordine ad effectus intentos in Conclusionem, aperit & sternit viam multis deceptionibus, & fraudibus: vnde sæpissimè & frequentissimè imponitur non solum simplicibus, sed etiam magnatibus, qui aureis splendidisque verbis, quibus montes aureos promittunt Alchimistæ, cum nec ferreos præstare queant, deliniti, magnos inutileque sumptus cum iactura propriarum fortunarum, & magno subditorum onere, impèdunt. His accedit, quod etsi hæc ars non possit facere verum argentum & aurum, aut pretiosas gemmas, tamen expoliendo, tingendo, varijsq; modis & coloribus vtendo, potest inducere similitudinem veri argenti & auri, ita vt hominibus falsum pro vero Chimiçi vendant, aut cõmutent: hinc etiam nascitur euidentis & certa occasio adulteradi monetam, & expilandi rempubl. Vnde Albert. lib. 3. de mineralib. c. 9. aptè ad propositum loquitur in hæc verba: Qui per alba albificant, & per citrina citrinant, manente specie prioris
metak

metalli in materia, procul dubio deceptores sunt, & verū aurum atq; argētum non faciunt: & hoc modo ferè omnes vel in toto, vel in parte procedunt. Propter quod ego experiri feci aurum Alchimicum quod ad me delatum est, & postquam sex aut septem ignes sustinuit, tandem amplius ignitum consumitur & perditur, & quasi ad fecem reuertitur. Sic Albert. Hinc DD. testantur aurum arte Alchimix cōfectum, non diu durare, sed redire ad suam priorem materiam: Et dicit Michaël de Palatio loco cit. quod à magno & perito Alchimista intellexerit hoc aurum non durare vltra decem annos. Nec etiam, vt communiter DD. produnt, aurum alchimicum habet vsum in medicina, nec confortat: Quæ omnia eius falsitatem arguunt: Quamuis sæpè cauti & fallaces Alchimistæ ita suas fraudes occultare didicerint, vt quasi omnes probationes illud delinitum aurum sustineat, quamuis cum tempore tandem fraus detegatur. Atq; ex hoc genere Alchimistarum fuit quidam Marcus Bragadinus, magnus habitus in hac arte, qui multos & magnos etiam decepit hoc exercitio, & tandem pro suis laboribus, cū etiam Germanis simplicioribus suæ gentis hominibus imponere vellet, Anno 1591. capitis supplicium Monachij in Bauaria pertulit. Atque hic Marcus ante mortem scripto propria manu exarato, toti mundo testatus est vanitatem puluerum, quibus

quibus aurum fieri voluit, vt testis est Gregorius de Valentia loc. cit. qui scriptum vidit, atq; cum eodem Marco pro salute animæ egit. His omnibus fortissimum præbet argumentum Pontifex Ioannes XXII. in extrauag. incipienti: Spondent. quæ habetur inter extrauagantes communes, in tit. de crimine falsi: Vbi in sequentem modum decernitur.

Spondent quas non exhibent diuitias pauperes Alchimiæ, pariterq; qui se sapietes existimant, in foueam incidunt, quam fecerunt. Nam haud dubiè huius artis Alchimiæ alterutrum se professores ludificant, cum suæ ignorantia conscientia, eos qui supra ipsos aliquid huiusmodi dixerint, admirantur: quibus cum veritas quæ sita non suppetat, diem cernunt, facultates exhauriunt, ijdem verbis dissimulant falsitatem: vt tandem quod non est in rerum natura, esse verum aurum vel argentum, sophistica transmutatione confingant: eoq; interdum eorum temeritas damnata & damnanda progreditur, vt fidis (seu fictis) metallis cudant publicæ monetæ characteres fidis oculis, & non alias alchimicum fornacis ignem vulgum ignoratè eludant. Hanc autem perpetuis volentes exulare temporibus, hac edictali constitutione sancimus, vt quicumq; huiusmodi aurum vel argentum fecerint, vel fieri secuto facto mandauerint, vel ad hoc scienter, dum id fieret, facientibus ministrauerint, aut

aut

aut scienter vel auro, vel argento vfi fuerint, vendendo vel dando in solutum: Verum tanti ponderis aurum, vel argentum pœnæ nomine inferre cogantur in publicum pauperibus erogandum, quâti alchimicum existat, circa quod eos aliquo prædictorum modorum legitime constiterit deliquisse: facientibus nihilominus aurum vel argentum alchimicum, aut ipso, vt præmittitur) scienter vtentibus, perpetuæ infamiæ nota resperfis.

Ex his infertur id quod DD. maiori consensu tradunt non licere vendere regulariter argentum & aurum alchimicum pro vero argento & auro, nec margaritas & gemmas sophisticatas arte Chimix pro veris & naturalibus gemmis & margaritis. S. Thomas 2.2. q. 77. arti. 2. ad primum. Caietan. ibidem, & in summula verb. Alchimia. S. Antonin. 2. part. tit. 1. cap. 17. §. 4. Syluest. in verb. Alchimia. q. fin. Nauarr. in Manual. Confess. cap. 23. num. 89. Petrus à Nauarra lib. 3. de restitut. cap. 2. num. 65. & seq. Andr. ab Herania. Bald. & Aluarot. in cap. 1. Que sint regalia, de vsib. feud. & alij alibi. Ratio est, quoniam fraudulenta & iniusta efficitur venditio, tum quia emēs si sciret, non emeret, cum non sit ei æquè commodū aurum sophisticatū atq; verum, tum quia non habet eodē effectus, vt ad confortādum, & imponendum medicinis. Postremò quia per omnia non est tanti valoris & præstatiæ, sed est defectus in substātia,
& mu-

& mutatio tantum in accidentibus, aut saltem magna permixtio aliorum metallorum. Quæ omnia non solum reddunt emptionem inuoluntariam, sed etiam iniustam & ex parte pretij & valoris. Nemo enim dubitat verum aurum & argentum maioris esse pretij quam sophisticatum, & aliquam vilem gemmam non æquivalere pretiosæ margaritæ, pro qua ab Alchimista perito sophisticata possit vendi & distrahi. Si autem aurum sophisticatum, aut lapillus bene expolitus, pro auro sophisticato, aut gemma colorata, ita ut non pro substantia vera, quæ tantum apparet, venderetur scienti ad usum aliquem, ut ad ornatum & splendorem, non committeretur aliqua iniustitia. Vel ut Bald. in d. c. i. in verb. Item monetæ loquitur: Si impenditur tantum pro tanto, & tale pro tali, sine aliqua falsificatione formæ aut materiæ non punitur Alchimista:

Octaua Conclus. Ars Alchimia est periculosa, & perniciosa, etiam ipsi Chymista studioso artis, aut eam exercenti respectu bonorum animæ & corporis.

HANC Conclusionem colligo ex DD. qui de hac re scripserunt, & eam latius probo. In primis ex S. literis. Eccle. Altiora te ne quesieris, *Eccles. 3* & fortiora te ne scrutatus fueris, & post pauca. In superuacuis rebus noli scrutari multipliciter, & in pluribus operibus eius non eris curiosus. Plu-

Plu-

Plurima enim supra sensum hominum ostensa sunt tibi. Multos enim supplantavit suspicio illorum, &c. Et qui amat periculum, in illo peribit. Sed ea quæ intentantur arte Alchimiæ, sunt altiora, quàm ut hominis ars ea attingere queat, & sunt superuacua, & curiosa, ut ex dictis satis constat. Ergo sunt periculosa. His accedit quod prout visum supra, talis ars multis subiaceat regulariter deceptionibus & fraudibus. At decipere, & fraudes dolosque committere, non solum est periculosum & perniciosum animæ, quam decipiens, aut defraudans occidit sed etiam corpori. Vnde etiam Alchimiæ detectis suis fraudibus & dolis puniuntur in corpore, suspenduntur, aut capite truncantur, ut est exemplum in dicto Marco Bragadino: aut si longius procedant, adulterando monetæ etiam quandoque igne consumuntur. Familiare tamen multum est Alchimiæ, ut postquam multis splendidis promissionibus, & longa aurei vel argentei thesauri expectatione pecuniam emunxerint, loculosque suorum patronorum insipientum, & diuitum propemodum exhauerint, aut cum notabili damno facultates extenuauerint, seu in fumum verterint: animaduertentque iam amplius locum suam artem non habituram, sed fraudes sine ulteriori mora detegendas, fugam arripiant, non salutato hospite. Postremo etiam nemo ambigere potest, hanc artem

office

officere substantiæ externæ ipsius artificis siue Alchimiſtæ, quoniam ſepè ditiffimi exercitio huius artis ad ſummam miſeriam & maximã inopiam deueniunt, ſvt DD. communiter at- teſtantur. Angel. & Sylueſt. in verb. Alchimia, Baptiſta Mantuanus lib. 3. cap. 2. de patientia. Perer. & Gregor. de Valentia locis cit. Miran- dulan, vbi ſupra. & alij alibi. Vnde Albert. Brunus loco cit. teſtis eſt, quod liber ſcriptus de Alchimia à magiſtro Arnaldo de Villa No- ua, mille de pauperauerit, & Alberic. in L. i. ff. de pignor. actio. ait. Multos vidi ad extre- mam paupertatem deductos, & nullum dita- ri. Vbi etiam ſubiungit ſe audiuiſſe à medicis, quod hæc ars noceat corporis valetudini. Huic congruum eſt, quod Ioannes XXII. in d. extrauag. vocat eos pauperes Alchimiſtas, & dicit, quod facultates exhauriant.

Nona Concluſio. Alchimiſtæ vt plu- rimum etiam ſunt inuocatores Dæmonum, ita vt Alchimia ſepè ſit coniuncta cum magia.

HANC docent Eymericus in Directorio inquisitorum. 3. part. in tit. de ſignis exte- rioribus per quæ Necromantici hæretici dig- noſcuntur, & Franciſcus Pegna in Comment. ibidem. num. 115. & in 2. part. comment. 36. Nec ſunt alieni ab hac ſententia Iuriſperiti, quan- do

do docent Alchimiam esse licitam, si fiat sine arte magica, aut alia prohibita & legibus odiosa, ut volunt Oldrad. Ioan. Andreas, Petrus Ancharanus. Ioannes ab Anania, & alij plerique in locis allegatis in prima Conclusionē. Roboratur hæc Conclusio ex L. unica, lib. 10. de Thesauris, ubi permittitur vnicuique thesaurum in proprijs locis quærere, sine sceleratis ac puniendis sacrificijs, aut alia qualibet arte legibus odiosa.

Ratio autem ab Eymerico auctore directorij, optima hæc redditur; quando quidem Alchimistæ, quando non possunt pertingere ad finem intentum, Dæmonis auxilium quærunt, inuocant & implorant, & implorando obseruant, & tacitè vel expresse sacrificant. Sic Arnaldus de Villa noua, qui fuit Alchimista, magnus etiam fuit hæreticus, & Dæmonum inuocator. Annotat tamen Franciscus Pegna circa hanc Eymerici rationem, plurimum referre intelligere, à quibus Alchimia exerceatur: Nam si à Principibus tractetur, & opulentis, ac pecuniosis diuitibus, hac fortassè suspicionē, quam ei tribuit Eymericus, vacabit. Quod si à pauperibus, vel mediocriter diuitibus vsurpetur, quoniam isti maiori ex parte ad inopiam rediguntur, ad duo incommoda solent se conuertere: aut ad Dæmones inuocandos, aut ad falsam & adulterinam

rinam monetam cudendam. Imò rectè etiam ab Angelo in verbo Alchimia obseruatum est aliquando diabolica fallacia apponi, & occultè adduci verum aurum, vt Alchimistæ feruentius huic arti inuigilent. Ex his omnibus clarissimum redditur, nemini consulendum esse, vt tali arti vacet, sed potius omnibus persuadendum, vt eam, vti rem periculofam, perniciosam, & cunctis bonis odiosam detestentur. Hinc rectè se habet illud dictum à Francisco Pegna relatatum loco citato.

*Ars suspecta probis, ars ipsa inuisa quæ
multis,*

Inuisos etiam cultores efficit artis.

Mendaces, addo, multi manifestè videntur,

*Qui seipsos, aliosquæ simul frustrantur
inertes,*

Dum rerum vertere species tentant.